

Тема уроку: «Франц Кафка. Життєвий і творчий шлях. Своєрідність світобачення та його художнього втілення в новелі «Перевтілення». Особливості стилю Кафки, специфіка поєднання реальності та міфотворчості у його гротесковому художньому світі»

Основні поняття:

- *Експресіонізм*
- *Гротеск*

*У ставленні до ближнього є щось від молитви,
У ставленні до себе – від пошуку,
молитва дає сили для пошуку.*

Ф.Кафка

Австрійський письменник, лауреат премії ім. Т. Фонтане, один із фундаторів модерністської прози. Завдяки самотній образності, оригінальній манері письма, глибині осмислення стрижневих проблем духовного життя творчість Кафки справила величезний вплив на літературу та культуру ХХ ст.

У літературному пантеоні ХХ ст., мабуть, важко знайти особистість, парадоксальнішу за Ф. Кафку. Відомий за життя вузькому колу цінувальників художнього слова, він за чверть століття після своєї смерті перетворився на одного з відкривачів цілого літературного материка - модернізму, який завзято їхнювали представники літератури, мистецтва, філософії, психології та інших галузей світової гуманітаристики. Кафку вважали пророком ХХ ст., основоположником теми абсурду в Літературі ХХ ст. та релігійним мислителем, твори якого слід розглядати «у категоріях святості, а не літератури»; письменником, що його творчість надавала невичерпний матеріал для психоаналітичних студій і містила глибокі викриття механізму тоталітарної влади. Давно увійшли до лексики інтелігенції вирази: «кафкіанська ситуація», «кафкіанський абсурд», «кафкіанський кошмар».

Парадоксально, що у кафкіанських творах, які нерідко справляли враження «незрозумілих», «чудних», навіть «хворобливих», впізнавали себе різні покоління читачів. Це здається тим більше дивним, якщо взяти до уваги, що Кафка, як зазначав український дослідник його творчості Д. Затонський, завжди писав «про себе і для себе».

Зовнішня його біографія була вкрай бідною на події. Майбутній письменник народився 3 липня 1883 р. у Празі в німецькомовній єврейській родині. Його батько був комерсантом, мав крамничку, деякий час йому належала також невелика фабрика. Мати походила з роду більш освіченого й забезпеченого. Серед її предків були люди вчені, схильні до мрійництва та екзотичних витівок. Деякою мірою цю схильність успадкував і Франц. Він мав трьох сестер, однак саме на нього, як на єдиного сина, а отже - як на головного спадкоємця комерційної справи, батько покладав особливі надії.

Від 1893 до 1901 р. Франц навчався у німецькій державній гімназії. Після її закінчення вступив до Празького університету, де студював юриспруденцію. 1906 р. він здобув звання доктора права, а за рік розпочав службу у системі страхування, де працював багато років, залишаючись скромним чиновником без будь-якого

бажання зробити кар'єру. Службові обов'язки були для нього обтяжливими, проте служби він не полишав. Значною мірою вона Кафку влаштувала: робота у конторі тривала тільки до обіду, отож решту часу він віддавав письменницькій праці. Певно ж, друкуючись від 1909 р., а поготів після отримання престижної премії (1915), він міг би зробити літературну творчість своєю професією. Однак заробляти на життя пером Кафка у жодному разі не хотів. А тому й тягнув безрадісну службу аж до пенсії, на яку передчасно вийшов через сухоти, що звели його у могилу за місяць до сорок першого дня народження.

Кілька разів Кафка намагався взяти шлюб. З першою своєю нареченою Феліцією Бауер він упродовж п'яти років заручався навіть двічі. Однак щоразу після виснажливих вагань все ж таки відмовлявся від планів на подружнє життя.

Однією з найвизначніших подій особистого життя Ф. Кафки була зустріч з журналісткою і перекладачкою Міленою Єсенською (вона, до речі, стала першою перекладачкою його творів чеською мовою). Ця жінка мала непересічну вдачу (друзі порівнювали Мілену з героїнею стандалівського роману «Червоне і чорне» Матильдою де ла Моль). Її Кафка по-справжньому любив; та й вона, напевне, була єдиною жінкою, яка його добре розуміла. Саме Мілені належить широко цитована у критичній літературі характеристика письменника: «Для нього життя взагалі - щось зовсім інше, ніж для інших людей, і передусім: гроші, біржа, валютний банк, друкарська машинка для нього зовсім містичні речі... Для нього служба, зокрема й власна, - щось настільки ж загадкове і чудне, як локомотив для дитини...»

Зрозуміло, ми всі начебто пристосовані до життя, але лише тому, що нам одного разу вдалося знайти спасіння у брехні, у заА сліпленості, у запалі, в оптимізмі, у непохитності переконань - у будь-чому. А він ніколи не шукав рятівного захистку, ні в чому. Він абсолютно нездатний збрехати, як нездатний напитися. У нього ніде немає притулку і захистку. Він як голий з-поміж одягнутих...»

Утім, любовні стосунки з М. Єсенською, що їх письменник переживав з величезною емоційною інтенсивністю, також не увінчалися шлюбом: Мілена була заміжньою жінкою і, попри сильне почуття до Кафки, так і не наважилася покинути свого чоловіка.

Неофіційною дружиною письменника наприкінці його життя стала 19-річна Дора Дімант. Їхнє подружнє життя не мало важливого для Кафки офіційного статусу: батько дівчини не дав свого дозволу на цей шлюб. Не зупинившись перед конфліктом з родиною, вона оселилася разом з коханим у холодному й голодному Берліні. Втім, разом їм судилося прожити лише близько року - того самого, протягом якого тяжко хворий на сухоти Кафка повільно вмирав. Молода жінка самовіддано доглядала його. З червня 1924 р. письменник помер у санаторії Кірлінг під Віднем.

Плодами літературної праці, що тривала близько двадцяти років, стали три незавершених романи: «Зниклий безвісти» (інша назва - «Америка», був

розпочатий 1912 р.), «Процес» (1914—1915), «Замок» (1922); новели, притчі, афоризми. Особливе місце у літературній спадщині Ф. Кафки посідають його щоденники та листи, що балансують на межі документальної та художньої прози.

Лише незначна частина написаного побачила світ за життя автора: два уривки з новели «Опис однієї боротьби» (1909), збірка «Споглядання» (1913), перший розділ роману «Зниклий безвісти» (1913), новели «Вирок» (1912), «Перевтілення» (1912), «У виправній колонії» (1919), збірка новел «Сільський лікар» (1919); упродовж останнього року життя Кафка готував до друку збірку «Голодомайстер». Солідні видавництва залюбки бралися за публікацію його творів. Однак сам Кафка, постійно незадоволений тим, що виходило з-під його пера, не хотів оприлюднювати сумнівні речі, а таких, на його прискіпливий погляд, була більшість. У своєму заповіті він розпорядився спалити значну частину рукописів. І тільки завдяки вгадуваному вище М. Броду, який розумів, що йдеться про рукописи генія, а тому не лише ухилився від виконання останньої волі друга, а й доклав багато зусиль для публікації його творів, ім'я Ф. Кафки стало відомим широкому читацькому загалу.

Новела «Перевтілення»

Сьогодні ми спробуємо розібратися в суперечливому стані героя новели «Перевтіленні» Ф.Кафки, дослідити внутрішню психологію Грегора Замзи та довести, що твір Ф.Кафки – це його суб'єктивне світосприйняття (експресіонізм) «Перевтілення» - знаковий твір модерністської літератури.

Особливе місце у творчому доробку Ф. Кафки посіла новела "Перевтілення". Він написав її в ніч з 6 на 7 грудня 1912 року, хоча працював над нею починаючи з 17 листопада. Разом із новелами "Кочегар" і "Вирок" вона мала скласти своєрідну трилогію під загальною назвою "Сини". Адже герої цих творів були представниками покоління, що конфліктувало з батьками. Лише через два роки після створення "Перевтілення" письменник наважився опублікувати твір - він відіслав його в журнал "Нойє рундшау", але, незважаючи на позитивний відгук редактора Р. Музіля, новела була відхилена. Вперше її надрукували у жовтні 1915 року в журналі "Вайсе блеттер".

Тема перевтілення існувала у творчості всіх народів. Вона була однією з основних в античній міфології. Римський поет Овідій у своїх "Метаморфозах" описав 250 сюжетів різноманітних перетворень-перевтілень богів, героїв, царів, звичайних людей і комах. Мотив метаморфоз присутній і у російській літературі: Микола Гоголь, Федір Достоевський, Михайло Булгаков використовували цю метафору як на-йоптимальніший варіант для вираження свого "я".

Оповідання (його іноді називають новелою) "Перевтілення" митець надрукував 1916 року. Кафка - модерніст, його твори алогічні, ірраціональні, песимістичні. "Своїм" його називали екзистенціалісти, близьким він був і до експресіонізму.

Сюжет і композиція твору мали свої особливості. Твір складався з трьох розділів, у кожному з яких вміщував певний елемент сюжету. **У першому** -

зав'язкатору (перевтілення Грегора), у **другому** - його кульмінація (вигнання Грегора батьком, "бомбардування яблуками"), у **третьому** - розв'язка (смерть Грегора).

Кожен із розділів відображав певний конфлікт Грегора зі світом. У першій частині, де зображено зіткнення Грегора з повіреним і батьком, конфліктна ситуація зумовлена прагненням Замзи-комахи довести свою людську гідність та незмінність соціального статусу. У другій, де розгорнулася боротьба героя з матір'ю і сестрою навколо жіночого портрета, який символізував кохання, виявилось бажання героя зберегти свій інтимний, знову ж таки людський, але автономний від соціуму та родини, внутрішній світ. У третій Грегор озвався на звуки скрипки, і це свідчило про його потяг до мистецтва, до найвищих духовних здобутків. І у всіх трьох випадках герой зазнав поразки. У такий спосіб Кафка довів думку про те, що найважливіші духовні цінності виявилися напочатку ХХ століття неспроможними, а нещастя відчуженості нездоланим.

Природа головного героя твору - Грегора Замзи - аж ніяк не романтична; він звичайна людина: один із численних непримітних комівояжерів однієї із численних фірм. В його долі все випадкове: не поталанило йому з фірмою; не склалося з коханою - касиркою одного з магазинів (вона так і не спробувала дізнатися, що сталося з її зниклим шанувальником); ні, зрештою, з родиною. За інших обставин все могло б статися інакше.

Він належав до міщанської родини з вульгарними смаками, зацікавленої винятково матеріальним життям, у якій, крім нього, ніхто не працював. Герой новели - комівояжер. Своєю працею він утримував: батька, матір і сестру Грету, які не могли та й не хотіли працювати. Грегор більшість часу проводив у відрядженнях, але страшна пригода з ним сталася якраз вдома. У першій частині новели бачимо Грегора, перевтіленого у жука, але людські враження поки що змішалися у ньому з новими інстинктами комахи (сцена сповзання з ліжка, коли планувала людина, а діяв жук). Про своє тіло Грегор ще думав людськими поняттями. Вважаючи, що його стан - хвороба, яка з часом може пройти, його посадили на звичайну для хворої людини дієту. Йому запропоновано молоко. На жаль, якщо людський розум вживав людську їжу, то шлунок жука відмовив від їжі ссавців. Хоч він і дуже голодний, молоко йому бридке. Ідея комахи поступово заглушила людину у Грегорі.

Реакція родини. Коли стало зрозуміло, що з ним не все гаразд, батьки готові були допомогти йому: сестру й служницю відіслали за лікарем та слюсарем. Певність і рішучість, з якою вживано перших заходів, вплинула на нього приємно. Він відчув себе знову в людському оточенні та сподівався на добрі наслідки. Але на цьому будь-які спроби змінити ситуацію закінчилися. Родина не задумувала над причинами незвичайного "перевтілення". Усе сприймалося як норма життя, всі мирилися з ним, сподіваючись лише на терпіння. Кожен член родини Замза по-різному реагував на подію. Батько брутально заганяв Грегора, який виповз у вітальню, назад до своєї кімнати. Він від самого початку прагнув фізично ушкодити свого безпомічного сина. Так, яблуко, кинуте ним, вгрузло у комашине тіло Грегора і почало загниватися.

Але найжорстокішим виявляється не батько, а сестра, яку Грегор любить найбільше і яка всередині новели зрадила. "Я не хочу називати цю потвору братом і кажу лише одне: треба якось здихатись її... Ми мусимо звільнитися від цієї потвори". Зрада Грети фатальна для Грегора. Дівчина не розуміла, що її брат зберіг людське серце, людські почуття пристойності, сорому, гордості. Вона не намагається приховати свою відразу до смороду в його кімнаті. Не приховувала своїх почуттів і тоді, коли дивилася на нього.

Мати Грегора є матір'ю швидше машинально, з якоюсь механічною любов'я до сина, але й вона готова зректися його.

Якщо Грегор - людська істота в комашиній подобі, то його родина - комахи в людській подобі, і кожен з них міг зайняти місце Грегора. Зі смертю Грегора вони з полегшенням зітхнули і швидко усвідомили, що мають право насолоджуватися життям.

Кафка використав філігранний прийом: прийом трикратного (як у казці) обрамлення і градаційної (зростання напруги) епіфори (всі частини закінчуються однаково): Грегора вигнали зі звичного кола спілкування, з кімнати, з цього світу.

Кожна з трьох частин складалася з "появи" Грегора у кімнаті і закінчувала "вигнанням". Відрізняли причини появи героя: у першій частині з'явився на вимогу тих, хто знаходився у кімнаті, у другій - намагався допомогти зомлілій матері, у третій - приваблений грою сестри на скрипці. Три спроби (як у казці) мав Грегор Замза, але родина тричі відштовхнула його, він їй непотрібний, тому новела мала нещасливий фінал.

Три стани ставлення до Грегора і в родині. У першій частині - розгубленість. У другій - Грегор для них вже чужий, але родина ще сподівалася, що все налагодиться і до сина повернеться його звичайний вигляд. У третій частині - родина відверто вороже поставила до Грегора.

Три інтер'єри оточували героя у трьох частинах: спочатку - це досить непогано облаштована кімната молодого чоловіка, потім - пустеля, а вже згодом - звалище непотрібних речей. Якщо у другій частині винесення меблів із кімнати пояснювало турботою про нього, то у третій частині "багато зайвих речей ... помандрувало до Грегорової кімнати, де вже майже не було вільного місця".

Назва трактується досить легко: "Перевтілення" - це те, що відбулося з головним героєм. Але це не єдине трактування, бо таке ж перетворення відбувалося з кімнатою Грегора, зі ставленням родини до нього. Фінал теж не викликав ніяких суперечок: фізична смерть героя як остаточне "вигнання" його: уже не з кімнати, а з життя - це лише закономірний підсумок ставлення родини до нього. Коли сталося це нещастя з Грегором, родина не змогла перемогти свою відразу і поставитися до Замзи як до людини. Так нікому і не спало на думку поговорити з ним, втішити його, розрадити. Тільки мати намагалася хоч щось зробити для сина, але далі намірів це не пішло. Батько з самого початку ставився до сина вороже. У своєму нещасті Грегор залишився сам, без підтримки найближчих людей, яким присвятив своє життя.

Мабуть, на філософію оповідання вплинули особисті стосунки Кафки з власною родиною, особливо з батьком. Та не лише в біографії справа - адже зображення трагічної самотності людини у ворожому їй світі стало концептуальною засадою експресіонізму.

Світобачення Кафки - трагічне. Людина в цьому світі - самотня комаха, якій нічого чекати від когось допомоги. Світ навколо цієї людини - ворожий їй.

Прозаїк майстерно відобразив трагічне безсилля "маленької людини", її приреченість в цьому світі. Він показав катастрофічність епохи ХХ століття. Досліджував процеси, що відбувалися у людській душі, і визначив загальну "хворобу" суспільства - моральне перевтілення, деградацію особистості; поставив питання про причини самотності, відчуження, безвиході людини. Хоча він не вирішив цих болючих проблем, але його твір має глибоко гуманістичний пафос, оскільки ще на початку ХХ століття відобразив драму "маленької людини" нового часу і став на захист людяності.

Тема новели – гранична самотність особистості та трагічне знецінення людського життя.

Бесіда.

- Як ви можете пояснити назву твору та його фінал?

(Здається у тлумаченні назви новели немає нічого складного.

«Перевтілення» - це те, що сталося з Грегором Замзою. Але хіба це єдина тема розповіді? Справді, відбуваються перетворення з кімнатою Грегора, зі ставленням родини до нього. І це найголовніше. Фінал теж не викликає в учнів особливих суперечок: фізична смерть Грегора як остаточне його «вигнання уже не з кімнати, а з життя – це лише закономірний підсумок ставлення родини до нього.)

- Чи був інший вихід у Грегора Замзи?

- Назвіть казки, міфи, в яких люди перетворюються у потвор («Дикі лебеді» Г.К. Андерсена, красуня – сестра рятувала братів, які перетворилися на диких лебедів. « Червона квіточка» С. Аксакова, коли юнак перетворився на потвору)

- Що врятувало цих героїв від злих чар? (Добро, Любов, Співчуття, Милосердя. Це прекрасно - повернути людині життя)

- Назвіть умови зворотного перетворення (Принц – лелека, царівна – жаба, брати – лебеді перевтілювалися, рятувалися через будь яке випробовування рідних, близьких, коханих, спробу знайти чарівне зілля, аби, зрештою стати самим собою).

- Чи був такий шанс у Грегора? (Коли сталося нещастя, родина не змогла ставитися до Замзи як до людини. Нікому не спало на думку поговорити з ним, утішити, розрадити. Тільки матір намагається зробити щось для Грегора, але це тільки намір. Батько ж із самого початку ставиться до Грегора вороже. Тобто у своєму нещасті герой залишається самотнім, без підтримки найближчих людей, яким присвятив життя.)

3. Експресіонізм у творчості Кафки.

- Чому ми не можемо назвати твір реалістичним, адже у реалістів та романтиків широко представлений фантастичний елемент?

(Сутність головного героя аж ніяк не романтична. У романтиків герой – визначна особистість. А Грегор Замза – людина звичайна: непримітний

комівояжер однієї з численних фірм. Реалісти намагалися з'ясувати певні закони суспільного розвитку. А в долі Грегора все випадкове. Письменник не змальовує дійсність, ми нічого не можемо сказати ні про країну, де відбуваються події, ні про її соціальний устрій. Кафку не цікавить ні «незвичайний характер в незвичайних обставинах», ні «типовий характер в типових обставинах». Кафка - модерніст. Його твори алогічні, ірраціональні, песимістичні).

4. Словникова робота:

Комівояжер – представник торгової фірми, який пропонує товари за зразками.

Т.Л.

Експресіонізм – (від франц. *expression* - вираження, виразність), це художній метод, провідними емоціями якого є настрої жагу та відчаю, очікування катастрофи, коли людині загрожує знищення у кровопролитних війнах і під пресом капіталістичного виробництва. Літературно-мистецька стильова тенденція авангардизму, що сформувалася в Німеччині на початку ХХ століття. Мав своїх прихильників в мистецтві Франції, Австрії, Польщі, німецькомовної Швейцарії.

Основний творчий принцип експресіонізму — відображення загостреного суб'єктивного світобачення через гіпертрофоване авторське «Я», напругу його переживань та емоцій, бурхливу реакцію на дегуманізацію суспільства, знеособлення в ньому людини, на розпад духовності, засвідчений катаклізмами світового масштабу початку ХХ ст.

Визначальні риси експресіонізму:

- зацікавленість глибокими психічними процесами;
- заперечення як позитивізму, так і раціоналізму;
- оновлення формально-стилістичних засобів, художньої образності та виразності, часом непоєднаних між собою, як глибокий ліризм і всеохоплюючий пафос;
- суб'єктивізм і зацікавленість громадянською темою;
- бунт проти сталих академічних форм в образотворчому мистецтві при збереженні головних жанрів (портрет, батальний жанр, побутова картина, міфологічний чи релігійний образ, пейзаж, навіть натюрморт).

Риси експресіонізму у творі:

Світ – зло; життя – кошмар; «маленька людина» - нещасна комаха

Експресіонізм:

- світ - нагромадження людських страждань;
- поєднання символів і знаків життя;
- зображення внутрішнього стану Грегора – «маленької людини»;
- відчай, песимізм, безвихідь.

Гротеск— тип художньої образності, який ґрунтується на примхливому поєднанні фантастичного і реального, прекрасного і потворного, трагічного і комічного, життєподібного і карикатурного. Гротеск - вищий ступінь комічного. Особливо яскраво виявляються сатиричні форми гротеску. За допомогою гротеску митець створює специфічний «гротескний» світ, аномальний і дивний світ, в якому реальне та нереальне несподівано постають в органічній єдності.

Нерідко гротеск перетинається із сатирою, клоунадою (наприклад, у Джонатана Свіфта, Миколи Гоголя, Михайла Булгакова, Франца Кафки. В українській літературі він зустрічається у творі Нечуя-Левицького "Кайдашева сім'я" (марення Омелька Кайдаша)).

Використання в розмові слова **гротеск** зазвичай означає дивний, фантастичний, ексцентричний або потворний.

Проблемне питання:

- Ким, на вашу думку, є Грегор Замза після свого переродження – людиною чи комахою? Про що свідчить його переродження? – (*Факт переродження свідчить про зміни: психічні; фізичні (хвороба). Раптове прозріння, осяяння, нове розуміння життя або втрата сенсу життя, впевненості в собі тощо*)

4.Цілісний аналіз твору.

«Життєво коло Замзи».

Спілкування з навколишнім світом нагадує замкнуте коло

Робота - сіра нудна одноманітність – сім'я

Відносини на службі

Керівник фірми - змушує рано вставати , Комівояжер
тяжко працювати – Грегор Замза
зверхнє ставлення до підлеглого

В сім'ї

Батько - відчуженість, байдужість.

Мати – любить Грегора, але стримана в почуттях.

Сестра – близька Грегорові. Але не цікавиться його життям.

Здається, що в родині панує мир, затишок, сімейна злагода. Теплих стосунків між членами родини немає. Єдине, що їх єднає, - роздуми про матеріальний добробут, гроші.

Плани Грегора стосовно родини.

- Віддати сестру до консерваторії, так як вона любила музику й добре грала на скрипці.

- Виплатити борги батька.

А що особисто для себе? Нічого не планував, оскільки вбачав щастя в родинному колі, в якому сподівався знайти взаємну любов, тепло, розуміння.

Слово вчителя.

А тепер звернемося до **ЗАПОВІДІ ІСУСА ХРИСТА.**

П'ята заповідь: «Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!»

Батьки мають право на таку любов та повагу, котрими ніхто не користується. Сам Бог, поклавши на них відповідальність за душі, які довірив їм, щоб в перші роки життя дітей батьки були для них замість Бога. І той, хто заперечую законний авторитет своїх батьків, відкидає авторитет Божий. Але за Євангеліє «Бог є любов».

Якщо дитина не отримує любові і уваги батьків і близьких у перші роки життя, то у неї значно гальмується фізичний і розумовий розвиток, і вона навіть починає хворіти. Колись в давнину деякі турецькі султани відбирали від матерів їхній дітей і віддавали їх нянькам, які приходили до них тільки, щоб погодувати, але не гралися з ними, не пестили їх, не розмовляли з ними. Через деякий час ці діти почали хворіти, а деякі навіть померли, хоча їх утримували в належних умовах і добре годували. Адже **головне для дитини це любов батьків і близьких.**

- Чи мав таку любов до себе з боку рідних Грегор Замза?

- Чи дотримувався він п'ятої заповіді Ісуса Христа?

Аналізуючи художній твір «Переродження», з'ясуємо: як реагує родина на той стан, у якому перебуває син, брат.

Ланцюжок страждань Грегора Замзи

Відчув легкий, тупий біль – обдер бік – стікає кров'ю, бік перетворився на суцільний зашкарублий шрам - кульгав на всі обидва ряди лапок - одна лапка покалічилася, висіла, мов нежива - страшний біль - мати просить не вбивати Григора –тяжка рана – «Я не хочу називати цю потвору братом» - «Треба здихатися її» - «Якби це був Грегор, він давно б уже зрозумів» - біль поволі слабшав – він був переконаний , що мусить зникнути.

3. Реакція родини і суспільства (в особі інспектора фірми) на перевтілення (хворобу Грегора)

Суспільство – фірма – роздратування і цілковита байдужість.

Родина:

Батько – налаштований вороже, роздратований виглядом сина, стає на бік хазяїна фірми; чинить насильство, загрожуючи завдати смертельного удару синові; ненависть; розлючений розправляєється з сином, закидаючи його яблуками.

Мати – налякана і відчуває до сина відразу, розгубленість – байдужість.

Сестра Грета – спочатку розгубленість, а потім роздратування і ненависть.

Перевтілення – це метафора перетворення людини на вигнання. Утрата Грегором людської подоби штовхає його зі світу людей. Він став «не таким, як усі», тому приречений на самотність і забуття. Він заслуговує на співчуття та милосердя, однак і ненавидить рідних. Це не біологічне, соціальне, психологічне перевтілення.

Цитати з твору: інтер'єр, який оточую Грегора: спочатку мебльована кімната; потім – пуста, а в третій частині – завалка непотрібних речей замкнутий простір, що зроджує його від світу.

Бесіда з елементами диспуту.

- Чи засуджуєте ви поведінку родичів Грегора Замзи?
- Чи можемо ми назвати їх жорстокими?
- Чому автор називає батьків Грегора після смерті сина тільки «пан», «пані Замза»?
- Чому останній вирок винесла сестра: «Нехай забирається звідси! Це єдиний вихід»?
- Чи дійсно це був «єдиний вихід»? Для кого?
- Чому сім'я Замзи гордо виганяють мешканців, звільнюють прислугу, збираються змінити квартиру?
- Чи випадково останнім словом у творі є слово «тіло»?
- Про який «вирок» йде мова в кінці твору?

Слово вчителя

Життя рухається у «своєму незмінному плині». Народжуються й відходять в інший світ люди. Однак кожне покоління порушує одні і ті ж питання: «У чому сенс життя? Навіщо ми приходимо у цей світ? Навіщо живемо? Що залишаємо після себе? Що благородніше?»

Звернемося до Євангеліє

Притча про милосердного самарянина

Євангеліє

Цитата

Від "І підвівсь ось законник один, і сказав, Його випробовуючи:

Луки Учителю, що робити мені, щоб вічне життя досягнути?

(Лк. Він же йому відказав: Що в Законі написано, як ти читаєш?

10:29- А той відповів і сказав: **Люби Господа Бога свого всім**

37)

серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе.

Він же йому відказав: Правильно ти відповів. Роби це, і будеш жити.

А той бажав сам себе виправдати, та й сказав до Ісуса: **А хто то мій ближній?**

А Ісус відповів і промовив: Один чоловік ішов з Єрусалиму до Єрихону, і попався розбійникам, що обдерли його, і завдали йому рани, та й утекли, покинувши ледве живого його.

Проходив випадком тією дорогою священик один, побачив його, і проминув.

Так само й Левит надійшов на те місце, поглянув, і теж проминув.

Проходив же там якийсь самарянин, та й натрапив на нього, і, побачивши, змилосердився. І він підійшов, і обв'язав йому рани, наливши оливи й вина. Потому його посадив на худобину власну, і приставив його до гостиниці, та й клопотався про нього.

А другого дня, від'їжджавши, вийняв він два динарії, та й дав їх господареві й проказав: Заопікуйся ним, а як більше що витратиш, заплачу тобі, як вернуся.

Котрий же з цих трьох на думку твою був ближній тому, хто попався розбійникам?

А він відказав: Той, хто вчинив йому милість. Ісус же сказав йому: **Іди, і роби так і ти!"**

Питання для обговорення:

- Кого з вказаних образів ви ототожнюєте з героями новели Ф.Кафка «Перевтілення»? Чому?

- А хто ваш «ближній»? (*Батьки, брати, сестри, кожен, хто потребує допомоги*)

- Чи є серед нас *самарянин*?

Поради оптинського старця: *«Якщо змилосердитесь над кимсь колись — за це помилувані будете».*

- «Іди, і роби так і ти» - як ми повинні ставитися один до одного?

*Уставленні до ближнього є щось від молитви,
уставленні до себе – від пошуку,
молитва дає сили для пошуку.*

Ф.Кафка

- Про що свідчать ці рядки ?

Висновок

Абсолютно чорно-білу оповідь не прикрашає жодна метафора, тож дозволимо собі прикрасити її надією. Франц Кафка своїм твором наче закликає: **«Думайте про ближнього і з любов'ю, тільки тоді можна вирватися з лабіринту перевтілень»**

Письменник показує відчуженість людей, їхню байдужість і душевну черствість, відсутність щирості в стосунках навіть між найріднішими.

Геніальність Кафки: показав людям те, чого ми уникаємо, - факт людської самотності. Нерозуміння, гіркий смак життя, неможливість взаємин з сім'єю, сірий надокучливий дощ за вікном – ось таке життя «маленької людини».

Особливості індивідуального стилю австрійського письменника – модерніста: поєднання реальності та міфотворчості; підкреслено буденний, беземоційний опис фантастичних подій; гротескове відтворення трагізму буття «маленької людини».

Питання для самоконтролю

1. Підготуйте розповідь про життя письменника. На чому в ній слід наголосити?
2. Які обставини життя формували почуття самотності, властиве цьому митцю?
3. Чому Ф. Кафка заповідав спалити свої рукописи?
4. У чому геніальність Кафки?